

internationaal cultuurbeleid

Voortgangsrapportage 2021

Omslagbeeld

Werk door kunstenaars Souleymane Kone en Soly Volnà (Burkina Faso). Souleymane ontving in 2021 een Prins Claus Seed Award. Hij heeft Ciel K, een multidisciplinair bedrijf geworteld in dans en design, mede opgericht. Zijn werk benadrukt een open benadering en is een kruising tussen verschillende artistieke vormen zoals hip-hop, contemporaine dans, traditionele Afrikaanse dans en theater.

Inhoud

Inleiding	3	Bijlage 1	42
Doelen van het internationaal cultuurbeleid	4	Uitgaven ICB posten en fondsen	
Resultaten 2021	6	Bijlage 2	43
Doelstelling 1	7	Belangrijkste partners uitvoering internationaal cultuurbeleid	
Een sterke positie van de Nederlandse culturele sector in het buitenland		Bijlage 3	44
Doelstelling 2	21	Indemniteit en Garantverklaringen	
Het met Nederlandse cultuuruitingen ondersteunen van de bilaterale relaties met andere landen			
Doelstelling 3	30		
Het benutten van de kracht van de culturele sector en creatieve industrie voor de Sustainable Development Goals (SDGs).			
Internationale Erfgoedsamenwerking	36		
Tot slot	41		

Inleiding

In deze voortgangsrapportage presenteren het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een overzicht van projecten en resultaten van het Nederlands internationaal cultuurbeleid (ICB) in het eerste jaar van het nieuwe beleidskader 2021-2024.¹

Ten opzichte van de vorige beleidsperiode is er in de doelstellingen van het ICB een aantal noemenswaardige veranderingen. Zo is er meer aandacht voor Europa als belangrijke regio binnen het ICB, en zijn daarom Spanje, Hongarije en Polen in het beleidskader opgenomen als nieuwe focuslanden.² Verder hebben de posten in de 23 focuslanden nu de mogelijkheid om op alle drie de beleidsdoelen actief in te zetten, en zijn de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDGs) in een van de doelstellingen opgenomen.

De impact van Covid-19 was in 2021 nog steeds groot. Het aantal geregistreerde culturele activiteiten was ongeveer hetzelfde als in 2020, maar in de jaren daarvoor was dit aantal ongeveer tweemaal zo hoog.³ Reizen en fysieke bijeenkomsten waren grotendeels onmogelijk, waardoor het voor uitvoeringspartners en cultuurmakers ook in 2021 noodzakelijk was om te zoeken naar

alternatieve vormen van culturele uitwisseling en expressie, en te kiezen voor andere (digitale) oplossingen. Wel waren in 2021 de eerste tekenen van herstel van het aantal culturele activiteiten zichtbaar.

In tijden van beperking heeft het aanpassingsvermogen van creatieve en culturele professionals er voor gezorgd dat succesvolle internationale culturele samenwerking ook in nieuwe vormen kon plaatsvinden. De voorbeelden in deze voortgangsrapportage illustreren deze inventiviteit, potentie en veerkracht van de Nederlandse culturele sector.

Ten slotte is relevant dat in januari 2021 de ‘Beleidsvisie collecties uit een koloniale context’ naar de Tweede Kamer is gestuurd.⁴ Vanwege de demissionaire status van het kabinet werd deze visie controversieel verklaard, maar inmiddels wordt deze geïmplementeerd.⁵ In de Kamerbrief van 15 juli 2022 over de implementatie van bovengenoemde beleidsvisie is aangegeven dat de kennis en ervaring die in het kader van het ICB zijn opgedaan met museale samenwerking en kennisuitwisseling met andere landen daarbij zullen worden benut.⁶

1 Eerder verschenen brieven over de resultaten [2017](#), [2018](#) en [2019](#) en [2020](#). Naast deze brieven geven ook de (jaar)verslagen en evaluaties van verschillende uitvoerende organisaties een beeld van projecten en resultaten van het Nederlandse internationaal cultuurbeleid.

2 Dit heeft te maken met aanwezige culturele infrastructuur en de economische kracht in deze landen, en de vraag naar culturele uitwisseling met Nederland.

3 Het betreft alle door DutchCulture geregistreerde internationale culturele activiteiten, niet alleen de vanuit het ICB ondersteunde activiteiten.

4 Brief regering ‘[Beleidsvisie Collecties uit een koloniale context](#)’.

5 Onderwerpen (met name wetsvoorstellen) die politiek gevoelig liggen, kunnen in de periode dat een kabinet demissionair is door de Tweede en/of Eerste Kamer controversieel worden verklaard. Dat betekent dat deze onderwerpen niet op de Kameragenda komen, totdat er een nieuw kabinet is aangetreden.

6 Brief regering ‘[Implementatie beleidsvisie collecties uit een koloniale context](#)’.

Doelen van het internationaal cultuurbeleid

Het ICB brengt uitvoeringspartners – zoals de rijkscultuurfondsen, culturele organisaties en ambassades – in stelling. Middels (financiële) steun, advies en kennis stellen de uitvoeringspartners het veld in staat om kansen over de grens nog beter te benutten.

De uitgangspunten en ambities zijn vastgelegd in het beleidskader internationaal cultuurbeleid 2021-2024.⁷

Doel 1

Een sterke positie van de Nederlandse culturele sector in het buitenland door zichtbaarheid, uitwisseling en duurzame samenwerking;

Doel 2

Het met Nederlandse cultuuruitingen ondersteunen van de bilaterale relaties met andere landen;

Doel 3

Het benutten van de kracht van de culturele sector en creatieve industrie voor de Sustainable Development Goals, met name in de verbinding met de Buitenlandse Handel en Ontwikkelings-samenwerking (BHOS)-agenda in de focusregio's.

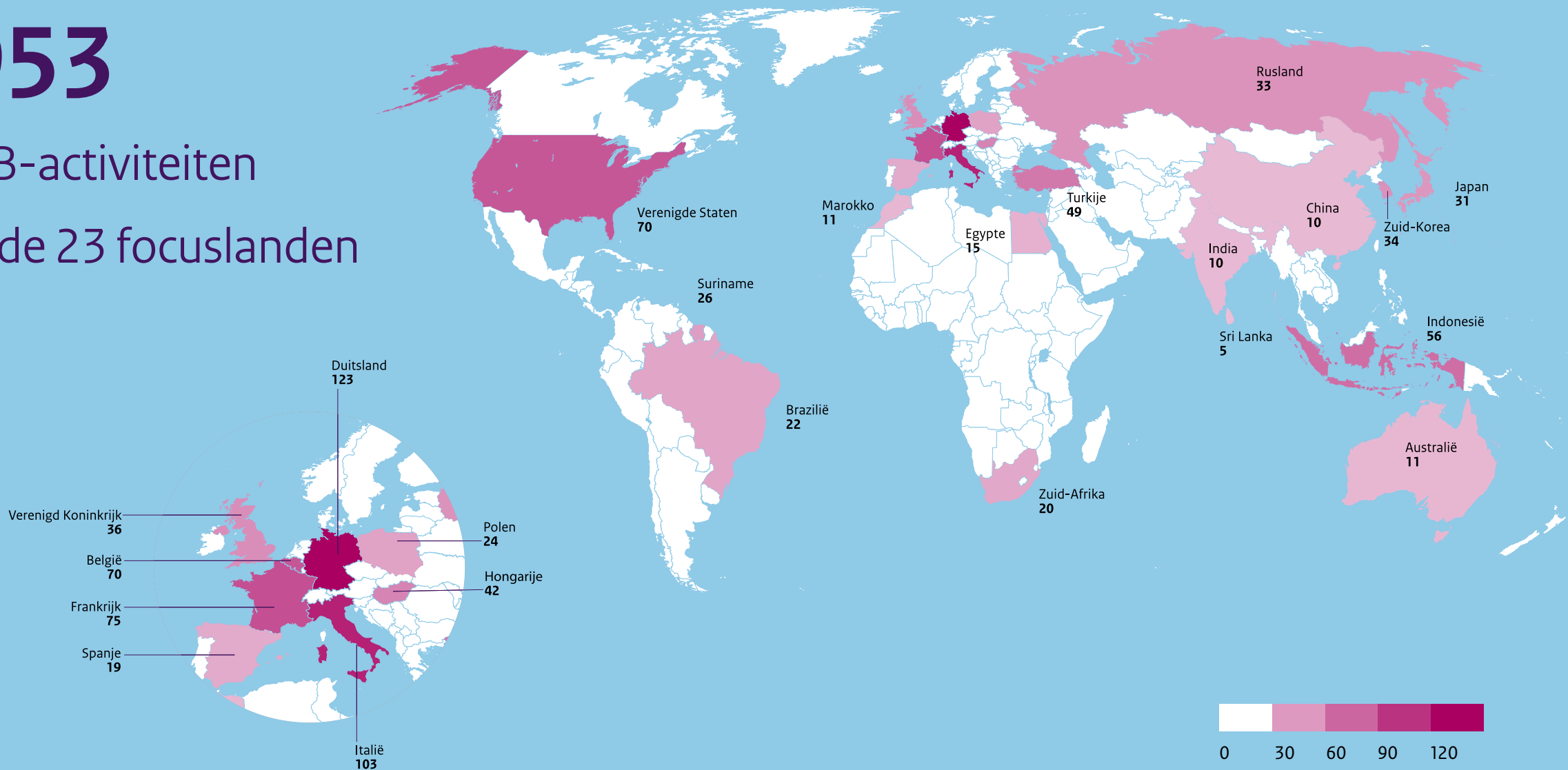
⁷ Zie [Kamerbrief van 6 december 2019](#).

953

ICB-activiteiten

in de 23 focuslanden

Resultaten 2021

Door de ambassades en fondsen werden **1.079** ICB-projecten ondersteund in **60** landen.

Van deze projecten vonden er **953** plaats in de **23** focuslanden.⁸

De totale uitgaven van posten en fondsen aan ICB-projecten bedroegen **€ 14.198.391**, waarvan **€ 9.880.928** voor projecten in de focuslanden.⁹

Naast de financiële ondersteuning waren de posten, cultuurfondsen en ondersteunende instellingen bij culturele activiteiten in het buitenland betrokken als **adviseur** en **matchmaker**.¹⁰

Duitsland, Italië en Frankrijk vormden in 2021 de **top drie** van landen waar de meeste ICB-projecten plaats vonden.

Uit de overkoepelende gegevens blijkt verder het volgende:

Het aantal projecten is ten opzichte van 2020 afgenomen met **237**. Dit is een daling van 20%. Dit is het gevolg van de Covid-19 pandemie en de beperkingsmaatregelen.

Van het ICB-budget ging **72%** naar de **23** focuslanden die prioriteit hebben binnen het beleid.

⁸ Naast de strategische inzet van het ICB in de 23 focuslanden, is voor een aantal andere landen, de zogenaamde culturele diplomatielanden, een klein programmabudget beschikbaar om cultuur in te zetten ter ondersteuning van de internationale beleidsprioriteiten (de HGIS-doelen).

⁹ Dit gaat om het budget dat direct via de Rijkscultuurfondsen en het postennetwerk wordt besteed. De middelen die niet direct herleidbaar zijn naar landenprogramma's zijn hierin niet meegenomen.

¹⁰ Alleen de financiële inzet maakt onderdeel uit van de cijfers.

Doelstelling 1

Een sterke positie van de Nederlandse culturele sector in het buitenland

Het eerste doel van het ICB staat in het teken van de versterking van de positie van de Nederlandse culturele sector in het buitenland door zichtbaarheid, uitwisseling en duurzame samenwerking.

Cultuur laat zien wie wij zijn, en draagt daarmee bij aan een positief beeld van Nederland in het buitenland. Cultuur opent ook nieuwe deuren, en ondersteunt de dialoog tussen Nederland en andere landen. Ook voor kunstenaars en artiesten is internationale uitwisseling waardevol: nieuwe inspiratie en kennis dragen bij aan hun artistieke ontwikkeling, en kunstenaars en artiesten zijn zo in staat om een groter internationaal publiek te bereiken. Internationale uitwisseling leidt tot marktverruiming, en zorgt daarmee voor een grotere economische waarde van de Nederlandse kunst en cultuur.

Ondanks de beperkte mogelijkheden tijdens het tweede Covid-19-jaar, hebben Nederlandse makers en culturele instellingen op innovatieve wijze bijgedragen aan het versterken van de positie van de Nederlandse culturele sector in het buitenland. In dit hoofdstuk volgt een aantal voorbeelden van projecten die in 2021 onder doelstelling 1 zijn gerealiseerd.

“Ik doe sinds 2018 een studie in de Vaticaanbibliotheek. Mijn lezing daarover op uitnodiging van onze ambassade in Rome leidde tot een artist-in-residence verblijf bij het Koninklijk Nederlands Instituut in Rome. De verschillende Nederlandse ambassadeurs hebben me bij het Vaticaan geïntroduceerd de afgelopen jaren. Deze contacten gaven mij veel goodwill in de bibliotheek. Dat was belangrijk, omdat mijn studie als maker van boeken een heel ander perspectief is dan dat van de meeste wetenschappers. Dat resulteert nu in een tentoonstelling in de Vaticaan Bibliotheek: een combinatie van mijn werk en boeken uit die bibliotheek. Ook maakte ik de agenda voor het Vaticaan voor 2023. Ik ben de ambassade enorm dankbaar!”

Irma Boom, grafisch ontwerper

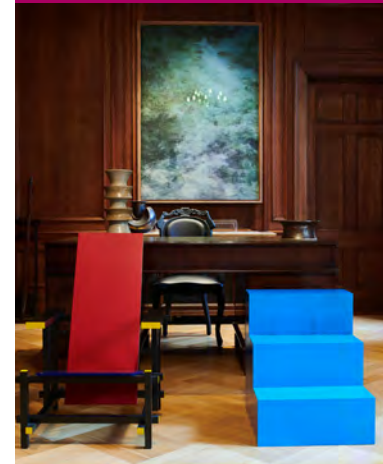

Foto door Julius Vermeulen.

‘Export/Import’

Japan

Kunstenaars Maarten Schuurman en Esther Brakenhoff kwamen in 2020 in contact met de eigenaren van The White, een fysieke samenwerkingsruimte voor en door Japanse artiesten. De eigenaren van The White nodigden Schuurman en Brakenhoff uit om in 2021 een tentoonstelling bij hen te organiseren. Bijna werd de tentoonstelling verhinderd door de reisrestricties, maar samen met de eigenaren van The White bedachten ze een alternatief project waarvoor alleen hun werken hoefden te reizen. In beide landen werden de werken aan de hand van instructies van de kunstenaars geïnstalleerd. De tentoonstelling ‘Export/Import’ was in het najaar in zowel Amsterdam als Tokio te zien. De Nederlandse ambassade in Tokio heeft bijgedragen aan de vervoerskosten. Met dezelfde kunstwerken organiseerde de ambassade in december 2021 een driedaagse tentoonstelling op het eiland Deshima, een symbolische plek voor de samenwerking tussen Nederland en Japan vanwege de geschiedenis van het eiland als Nederlandse handelspost. Tijdens de aansluitende receptie was het voor Japanse en Nederlandse kunstenaars weer mogelijk om als vanouds samen te komen en kennis uit te wisselen.

Kunstwerken door Esther Brakenhoff /
Maarten Schuurman / Ikuhisa Sawada /
Osamu Sakuma / WORKSHOP™.
Foto's door Ikuhisa Sawada.

'The Garden of Delight'

Hongarije

Vanwege gesloten musea zocht de Nederlandse ambassade in Boedapest naar alternatieve vormen om culturele samenwerking aan te gaan. Zo kwam het dat in verschillende tramhaltes in het centrum van de stad de tentoonstelling 'The Garden of Delight' te zien was, die in opdracht van de ambassade werd georganiseerd. De tentoonstelling bestond uit 25 posters van werken van Nederlandse kunstenaars, fotografen en designers. Elk werk liet een eigen fascinatie met bloemen zien, waarmee een van de belangrijkste symbolen van Nederland overal in de stad aanwezig was. 'The Garden of Delight' vierde de natuur, en benadrukte dat deze essentieel is voor ons overleven en voor onze gezondheid: een waardevolle boodschap in tijden van een pandemie.

Marnix Goossens
Bouquet d'Amour, 2008

THE GARDEN OF DELIGHT

Foto door Marnix Goossens.

Interactieve presentatie

Verenigde Staten

De oude Nederlandse Meesters – 17^e-eeuwse kunstenaars zoals Rembrandt, Vermeer, Hals en Steen – zijn alomtegenwoordig in de Verenigde Staten: bijna alle grote musea hebben een schilderij van een van deze schilders in hun collectie. Maar dit zijn lang niet alle werken in de Verenigde Staten. Omdat nog onduidelijk is om hoeveel werken het in totaal gaat, en waar deze werken zich bevinden in de Verenigde Staten, ging het Nederlandse consulaat-generaal in New York een samenwerking aan met het Center for Netherlandish Art (CNA) in Boston. Deze samenwerking staat in het teken van het vinden, identificeren, en in kaart brengen van alle kunstwerken van 17^e-eeuwse Nederlandse schilders in de Verenigde Staten. De resultaten worden op een innovatieve manier toegankelijk gemaakt voor het brede publiek via een interactieve landkaart die beschikbaar zal zijn op een digitaal platform. Bezoekers kunnen zich hier onder andere verdiepen in het belang van de werken van Nederlandse 17^e-eeuwse meesters in de schilderkunst. Ook is na een schenking van een groot aantal Nederlandse werken aan het CNA door de post vanuit het ICB een studiefonds beschikbaar gesteld, zodat kunsthistorici uit beide landen onderzoek naar de collectie kunnen doen.

Foto Museum of Fine Arts, Boston.

'The Absence of Mark Manders'

Museum of Contemporary Art Tokyo.

Foto's door Tomoki Imai, met
toestemming van Mark Manders.

Kunst Presentatie Internationaal

Met de regeling 'Kunst Presentatie Internationaal' stimuleert het Mondriaan Fonds het vergroten van de internationale bekendheid en waardering van hedendaagse beeldende kunst uit Nederland. Kunstenaars uit Nederland die hun werk in het buitenland willen presenteren of internationaal erkende kunstinstellingen buiten Nederland die actueel werk van levende beeldend kunstenaars uit Nederland willen tonen, kunnen een bijdrage krijgen in de kosten voor het internationaal tonen van werk.

Naarmate de besmettingscijfers van het coronavirus daalden, stroomden de aanvragen voor internationale kunstpresentaties alsnog binnen. Net als in voorgaande jaren kwamen de meeste gehonoreerde aanvragen uit Duitsland, maar ook België was goed vertegenwoordigd. Verder zijn relatief veel aanvragen gehonoreerd voor presentaties in Italië, onder andere vanwege de Biënnale van Venetië in 2022. Opvallend is ook het hoge aantal gehonoreerde aanvragen voor Japan, zeker gezien de inreisbeperkingen als gevolg van de coronacrisis. Binnen deze uitdagende omstandigheden lukte het Japanse organisaties projecten met kunstenaars uit Nederland te realiseren. Zo ontving Museum of Contemporary Art Tokyo, één van de meest vooraanstaande platformen voor hedendaagse kunst in Japan, een bijdrage voor de solopresentatie van Mark Manders.

'The Garden Table' – Studio Ossidiana

Verenigde Staten

Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie ondersteunde een breed scala aan projecten die inhoudelijk bijdroegen aan de ontwikkeling, profilering en versterking van de internationale positie van de Nederlandse creatieve industrie. Deze projecten richtten zich op nieuwe vormen van internationaal samenwerken en uitwisseling in aansluiting op een concrete buitenlandse vraag of opgave. Hiermee maakte het Stimuleringsfonds in 2021 in totaal 157 projecten en samenwerkingen mogelijk in twintig landen buiten Nederland. Opvallend was het grote aantal projecten dat zich richtte op mondiale maatschappelijke en geopolitieke uitdagingen: van de effecten van klimaatverandering op leefomgeving, tot inclusie en representatie van vrouwen. Zodoende dragen de projecten die ondersteund worden door het Stimuleringsfonds niet alleen bij aan een sterkere cultuursector, maar ook aan een meer veilige, rechtvaardige en toekomstbestendige wereld.

Foto's door Travis Rozée.

Op uitnodiging van de Chicago Architectuur Biënnale, en ondersteund door het Stimuleringsfonds, ontwierp Studio Ossidiana een permanente installatie in de openbare ruimte. De installatie, getiteld 'The Garden Table', werd ontworpen samen met een lokale organisatie voor gemeenschapstuinen, El Paseo. 'The Garden Table' is bedoeld als een fysiek platform gericht op het collectief, waar gemeenschappelijke activiteiten kunnen worden ondernomen en biedt gebruikers ruimte om te koken, spellen te spelen en een podium te beklimmen. Het terrein van El Paseo, een tuin die ooit eigendom was van de spoorwegmaatschappij maar in 2009 werd omgebouwd tot een publieke plek, bleek perfect voor de installatie. De Biënnale had als thema 'The Available City', waarmee de organisatie nieuwe en schaalbare manieren van stedenbouw onderzocht die een bijdrage kunnen leveren aan het invullen van de vele onbebouwde percelen of leegstaande gebouwen en het creëren van openbare ruimtes in Chicago.

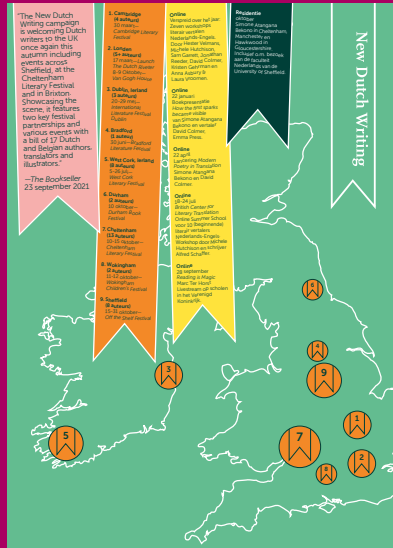

Vertaalbeurzen

Het Letterenfonds zag zich ook in 2021 genoodzaakt een andere invulling te geven aan de projectsubsidie internationaal cultuurbeleid. Geld dat aanvankelijk was bedoeld voor campagnes en internationale activiteiten, werd toegevoegd aan het budget voor vertalingen. Hiermee werd het aanbod van Nederlandse literatuur in vertaling vergroot. In 2021 verschenen 585 vertalingen uit het Nederlands in 44 verschillende talen, inclusief 21 heruitgaven. Marieke Lucas Rijneveld is de meest vertaalde auteur van 2021.

Er was internationaal veel aandacht voor thema's als genderfluiditeit en het koloniale verleden van Nederland. Ook de Nederlandse *graphic novel* had internationaal succes: 'Dagen van zand' van Aimée de Jongh werd bekroond met de Prix Ouest France en de Etoile du Parisien voor het beste stripboek. Het boek verkocht in Frankrijk ruim 30.000 exemplaren en won in Japan de International Manga Award. Ook op het Atelier Néerlandais in Parijs werd aandacht besteed aan de auteur.

De campagne 'New Dutch Writing', gestart in 2019, brengt Nederlandse literatuur onder de aandacht in het Verenigd Koninkrijk en Ierland, met een accent op jonge auteurs en vertalingen. Er werden meer dan veertig evenementen rond 23 schrijvers en elf vertalers georganiseerd. Veel pers aandacht ging naar Jaap Robben en zijn roman 'Summer Brother', met vertaler David Doherty genomineerd voor de Booker Prize-longlist. Mede door deze campagne heeft de Engelse vertaling aan belang gewonnen.

'New Dutch Writing'.

Affiche: Office of Craig.

'Ton Monde, Plein de Merveilles'.

Affiche: Aimée de Jongh.

Jeugdtheaterfestival 'Segni d'Infanzia'

Italië

In oktober en november 2021 vond het Italiaanse jeugdtheaterfestival 'Segni d'Infanzia' plaats met medewerking van het Fonds Podiumkunsten. Er was bijzondere aandacht voor Nederlands jeugdtheater en dans, met voorstellingen en workshops van Jetse Batelaan/Theater Artemis ('Echte Vrouwen joggen in regenpak'), De Dansers ('Smaakmakers'), Mime Wave ('Geel') en Dansgezelschap de Stilte ('Dans voor kinderen'). De getoonde voorstellingen weerspiegelden de diversiteit van de Nederlandse jeugdpodiumkunsten, waarbij het absurdisme van Batelaan een sterk contrast vormde met de virtuoze dans en muziek van Guy Corneille en Josephine van Rheenen van De Dansers. Ook bood het festival ruimte voor uitwisseling tussen internationale professionals en makers en werden er diverse on- en offline workshops georganiseerd.

De optredens van Nederlandse jeugdtheatergroepen en de aanvullende workshops tijdens 'Segni d'Infanzia' leidden tot een grotere kennis van Nederlandse podiumkunsten in Italië. Tegelijkertijd werd de kans op extra speelbeurten en de mogelijkheid tot het leggen van nieuwe contacten vergroot.

'Echte Vrouwen joggen in regenpak'.

Foto's links door Nicola Malaguti.

Foto rechts door Gianluca Bonazzi.

Thuthuka

Co-developmentfonds

Zuid-Afrika

Het Nederlands Filmfonds hernieuwde in 2021 het coproductie-verdrag met Zuid-Afrika. Binnen dit verdrag startte het fonds samen met de Zuid-Afrikaanse National Film and Video Foundation (NFVF) het gezamenlijke codevelopment fonds Thuthuka, dat selectieve ontwikkelingssteun verleent aan film en documentaire projecten met aan beide landen gerelateerde inhoud. De projecten doorlopen gezamenlijk een coaching traject in beide landen waardoor de samenwerking al in een vroeg stadium versterkt wordt. Dit past in de trend die een toenemende interesse in coproductie laat zien in Nederland en niet-Europese landen.

Vanuit de Thuthuka-regeling worden per jaar maximaal vier projecten gesteund die potentieel van hoge cinematografische kwaliteit zijn en van belang voor (inter)nationaal bioscooppubliek en filmfestivals: twee hoofdzakelijk Nederlandse en twee hoofdzakelijk Zuid-Afrikaanse filmproducties. Beide filmfondsen maken het met de regeling mogelijk een bijdrage aan te vragen voor het schrijven van een origineel scenario voor een speelfilm, lange documentaire of animatiefilm die in coproductie tot stand komt. Inmiddels zijn er in 2022 twee hoofdzakelijk Nederlandse en twee hoofdzakelijk Zuid-Afrikaanse filmproducties geselecteerd.

Buitenlandse Bezoekers Programma's

Buitenlandse Bezoekers Programma (BBP's) zijn een beproefd en gewaardeerd instrument binnen het ICB. Het uitwisselen van kennis, het aangaan en verdiepen van relaties en het onderzoeken van mogelijke samenwerkingsverbanden staat bij een BBP centraal. Vaak leidt een bezoekersprogramma tot gezamenlijke projecten en tot robuuste en duurzame internationale relaties. In totaal waren vorig jaar circa 60 bezoekers betrokken bij de door DutchCulture georganiseerde BBP's.

Als uitvloeisel van de omvangrijke Nederlands-Russische museumconferentie 'Sustainable Dialogues' in oktober 2021 zijn vijf jonge Russische museumprofessionals uitgenodigd om in december te spreken over internationale uitwisseling. Ook werden Poolse deskundigen op het gebied van erfgoed en ambachten uitgenodigd om samen met Museum 't Schip uit Amsterdam te werken aan een tentoonstelling in het International Culture Centre Krakow in Polen. Dit leidde eveneens tot een project in Japan dat financieel wordt ondersteund vanuit het Matchingfonds Internationale Erfgoedsamenwerking. In samenwerking met de Dutch Design Foundation, het Nieuwe Instituut en de Nederlandse diplomatieke posten in België en Spanje stelde DutchCulture tevens verschillende Belgische en Spaanse curatoren voor aan de Nederlandse designsector gedurende de Dutch Design Week.

'New Order of Fashion' tentoonstelling
op Dutch Design Week 2021.

Kunstenaarsresidenties

De internationale, gecureerde database met kunstenaarsresidenties van Transartists – onderdeel van DutchCulture – is de grootste ter wereld. De website van Transartists biedt een overzicht en achtergrondinformatie over meer dan 1.400 plekken wereldwijd waar kunstenaars tijdelijk kunnen werken en verblijven. Hiervan heeft ook een groot aantal Nederlandse kunstenaars gebruik gemaakt. Als partner van de tweede pilot van i-Portunus, het mobiliteitsprogramma van de Europese Commissie, organiseerde Transartists samen met het Goethe Instituut Brussel, het Institut Français en Izolyatsia vier webinars en twee online workshops om de bekendheid van het aanbod aan kunstenaarsresidenties te vergroten. Met 151 gepubliceerde artikelen op de website van de database is de zichtbaarheid toegenomen. Ook werd het netwerk van residenties uitgebreid met locaties in onder meer Slovenië, Argentinië en Australië.

Van Doesburghuis.

Foto door Johannes Schwartz.

Ondersteuning posten

Met de uitbreiding van het aantal focuslanden in het ICB heeft ook DutchCulture in 2021 haar dienstverlening uitgebreid naar meer Nederlandse ambassades. Zo is een Focuslandendesk ingericht die elke post dienstverlening op maat biedt door landen- en erfgoedadviseurs van DutchCulture. De Focuslandendesk informeert het postennetwerk in de 23 focuslanden van het ICB via mailings en informerende (digitale) sessies, maar ook met advies-, matchings- of andersoortige verzoeken. Voor focuslanden waar specifieke landenexpertise van meerwaarde is heeft DutchCulture landenadviseurs.

Daarnaast was DutchCulture actief betrokken bij de afronding van een aantal projecten die door de posten financieel zijn ondersteund vanuit de programmamiddelen.¹¹ Dit was het geval bij het omvangrijke project 'NL-Kanto', een interdisciplinair cultureel programma dat in 2021 door de post is georganiseerd in de nasleep van de Olympische spelen van Tokyo 2020 en dat zich richtte op het stimuleren van de culturele uitwisseling tussen Nederland en de regio Kanto. Ook heeft DutchCulture de post in Seoul ondersteund waar binnen het thema 'Co-Create Tomorrow' drie kunstprojecten werden ontwikkeld. Daarnaast werkte DutchCulture mee aan de afronding van projecten in Zuid-Afrika ('Co-Create Identity') en in Indonesië.

Zo was DutchCulture betrokken bij activiteiten rondom het vijftigjarig jubileum van het Erasmushuis, het Nederlandse culturele centrum in Jakarta. Ter ere van dit jubileum werd in januari tijdens een hybride livestream evenement stilgestaan bij de culturele samenwerking tussen Nederland en Indonesië. Ook werd getoond hoe kunst en cultuur bijdragen aan het verbeteren van de bilaterale betrekkingen.

¹¹ Programmamiddelen kunnen aan de posten worden toegekend voor een grotere, bij voorkeur bovensectorale en/of regionale activiteit die is gericht op het ondersteunen en presenteren van het Nederlandse culturele veld in en/of op het ondersteunen van de bilaterale relatie.

Doelstelling 2

Het met Nederlandse cultuuruitingen ondersteunen van de bilaterale relaties met andere landen

Het tweede doel van het ICB is het met Nederlandse cultuuruitingen ondersteunen van de bilaterale relaties met andere landen. Door Nederlandse cultuur te stimuleren in het buitenland, dragen we bij aan een betere positie en reputatie van Nederland wereldwijd.

Daarnaast maakt cultuur lastige onderwerpen bespreekbaar: culturele uitingen dragen bij aan dialoog over normen en waarden, ook met landen waarmee Nederland een complexe relatie heeft. Een sterke bilaterale relatie ligt ten grondslag aan duurzame samenwerking, niet alleen op het gebied van cultuur, maar ook in bredere zin.

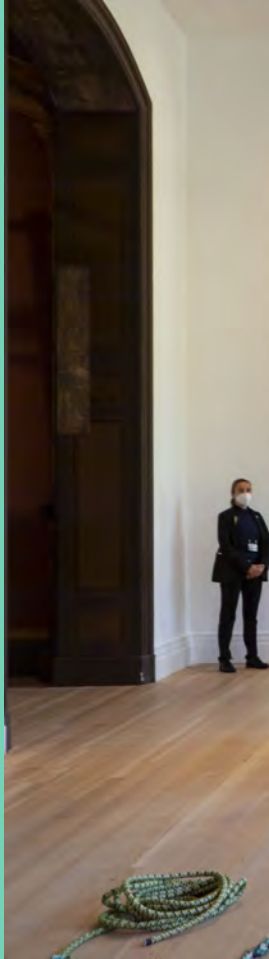
Het ondersteunen van bilaterale relaties gaat vaak hand in hand met internationaal reizen. Daarom vonden door de pandemie ook hier projecten vaak in aangepaste vorm plaats. In dit hoofdstuk volgt een aantal voorbeelden.

Officieel bezoek

Duitsland

In juni 2021 bezocht het Koninklijk Paar tijdens het staatsbezoek aan Duitsland de tentoonstelling van ontwerpster Hella Jongerius in de Gropius Bau in Berlijn. De tentoonstelling ging over innovatieve toepassingen van weefsels en het gebruik van restmaterialen. Het Koninklijk Paar bezocht daarnaast ook de flankerende tentoonstelling van jonge Duitse en Nederlandse ontwerpers met voorbeelden van het gebruik van nieuwe duurzame materialen in architectuur, design en mode. De ambassade speelde een belangrijke rol bij de organisatie van het staatsbezoek en droeg bij aan de totstandkoming van de tentoonstelling. Daarmee werd bijgedragen aan de bilaterale relaties en de versterking van het beeld van Nederland als innovatief, creatief en inclusief land. Het koppelen van jonge ontwerpers aan een grote naam als Hella Jongerius, de bijzondere locatie en het bezoek van het Koninklijk Paar gaven veel extra exposure aan jonge talenten.

Ook minister-president Mark Rutte bracht in oktober 2021 een bezoek aan Duitsland. Hij was door bondskanselier Angela Merkel uitgenodigd om gezamenlijk de Vermeer-tentoonstelling in de Gemäldegalerie Dresden te openen. De nadrukkelijke belangstelling voor en aanwezigheid van voorstaande politici bij culturele evenementen laat zien hoezeer het belang van cultuur is verankerd in de Duitse maatschappij.

Het Koninklijk Paar tijdens het staatsbezoek aan Duitsland.

Foto door Offenblende.

Kunst in de openbare ruimte

‘(S)punti di vista’

Italië

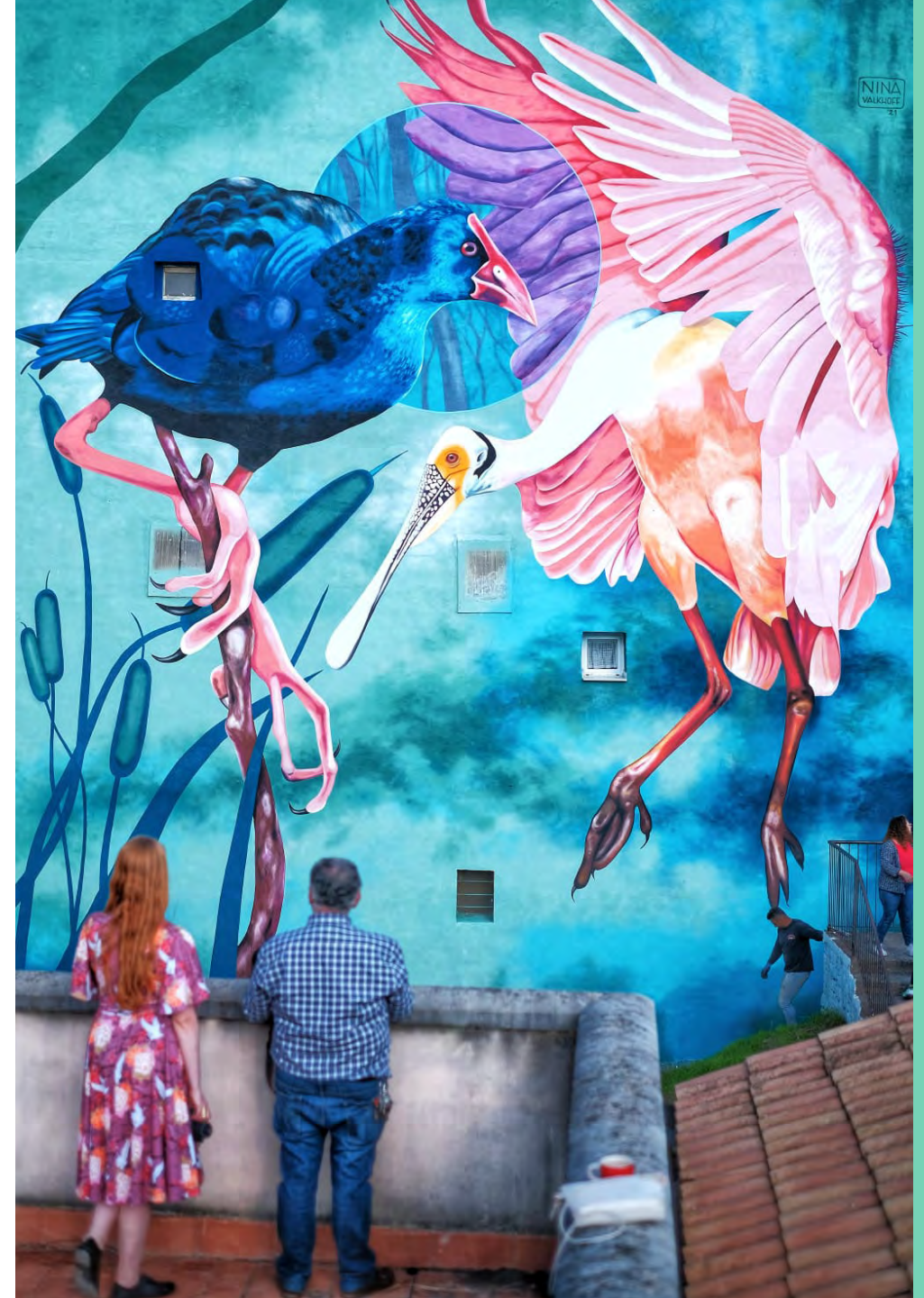
Het Nederlandse postennet in Italië organiseerde in 2021 het programma ‘(S)punti di vista’: een programma dat *punti di vista* (verschillende standpunten) centraal stelt, en ruimte openlaat voor *spunti* (bronnen van inspiratie). Het programma bestond uit projecten en activiteiten die raakten aan verschillende culturele sectoren en kunstdisciplines, waaronder *urban art*. In samenwerking met de Italiaanse organisatie Inward zette het Nederlandse postennet een samenwerking op tussen zes Nederlandse *urban art*-kunstenaars en Italiaanse organisaties die kunst in de openbare ruimte stimuleren gelieerd aan een maatschappelijk thema. De zes Nederlandse kunstenaars maakten in verschillende Italiaanse steden muurschilderingen, die bijvoorbeeld in het teken staan van migratie, het bestrijden van discriminatie of het versterken van sociale cohesie. Het programma ‘(S)punti di vista’ presenteerde hiermee een veelzijdiger beeld van Nederland in Italië.

‘Ontmoeting aan het meer’

door Nina Valkhoff

Siracusa, Italië.

Foto door Badia Lost & Found.

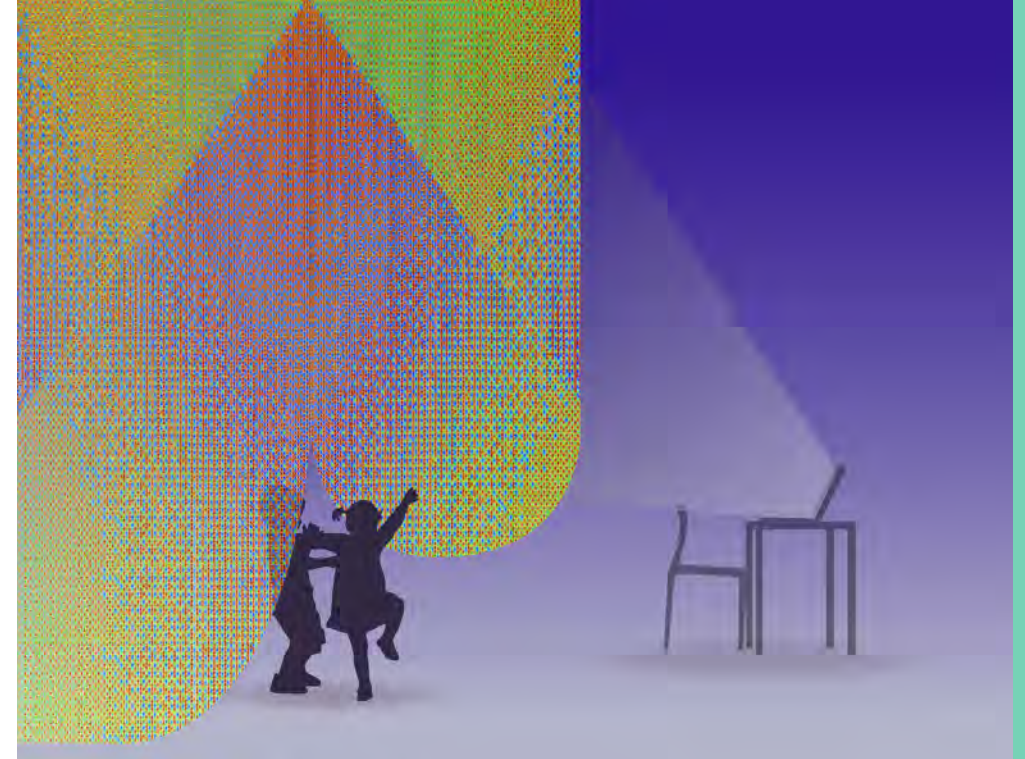

Innovatie

‘Living and Working from Home’

Zuid-Korea

Nederland en Zuid-Korea vierden in 2021 de 60-jarige diplomatieke relatie tussen de beide landen. In het kader hiervan faciliteerde de Nederlandse Ambassade in Seoul in samenwerking met de Dutch Design Foundation uit Nederland en Design House uit Zuid-Korea het cross-culturele designuitwisselingsprogramma ‘Living and Working from Home’. Het programma bood een platform voor samenwerking aan drie duo’s, elk bestaande uit één Nederlandse en één Koreaanse ontwerper of design studio. Het platform was uitgerust met professionele feedback en presentatiemogelijkheden. Samen realiseerden de Nederlandse en Koreaanse designers projecten in het teken van het thema ‘thuis wonen en werken’. De resultaten van de samenwerking zijn tentoongesteld in beide landen: in Nederland tijdens de Dutch Design Week 2021 en in Korea tijdens het Seoul Design Festival 2021.

‘Tidal Space’.

Foto door Cream on Chrome x Hyunjung Kim.

‘Tilt / Switch / Flip’.

Foto door Studio Jeroen van Veluw x Studio Pesi.

Kunst als drijfveer voor innovatie – World Expo Dubai

Verenigde Arabische Emiraten

Water, voedsel en energie: dat waren de thema's van het indrukwekkende Nederlandse paviljoen op de 35^e Wereldtentoonstelling in Dubai. Van 1 oktober 2021 tot en met 31 maart 2022 presenteerden en profileerden meer dan 200 landen, organisaties en bedrijven zichzelf op het gebied van techniek, economie en cultuur. Het sterke design en de heldere boodschap van het door kunstenaars ontworpen prijswinnende Nederlandse paviljoen onder de titel 'Uniting Water, Food and Energy' was een visitekaartje voor Nederland als duurzaam en innovatief land. Kunstenaar Ap Verheggen ontwierp een ingenieus circulair systeem waar water uit zonnewarmte werd geproduceerd en ontwerper Marjan van Aubel ontwierp de zonnepaneelgordijnen van het dak. Tijdens de Wereldtentoonstelling waren in het Nederlandse paviljoen werken te zien van onder meer Birthe Leemeijer, Kadir van Lohuizen, Joep van Lieshout, Berndnaut Smilde en Theo Jansen.

'Nimbus Cloud' bij Dubai Expo.
Expo door Berndnaut Smilde.
Foto door Cassander Eeftinck
Schattenkerk.

De symbolische kracht van cultuur

Oekraïne

De Vyshyvanka is het nationale kostuum van Oekraïne, dat tegenwoordig vaak wordt gedragen gedurende feestdagen zoals Kerstmis, de dag van de onafhankelijkheid, of Vyshyvanka-dag. Het geborduurde overhemd wordt steeds populairder en Oekraïners dragen het met trots. In 2021 ontwikkelde de Nederlandse ambassade in Kyiv in samenwerking met Edelvika een Nederlands-Oekraïense Vyshyvanka: een overhemd in traditionele stijl, geborduurd met elementen die kenmerkend zijn voor de Nederlandse cultuur. De Nederlands-Oekraïense Vyshyvanka staat daarmee symbool voor de sterke relatie tussen de twee landen.

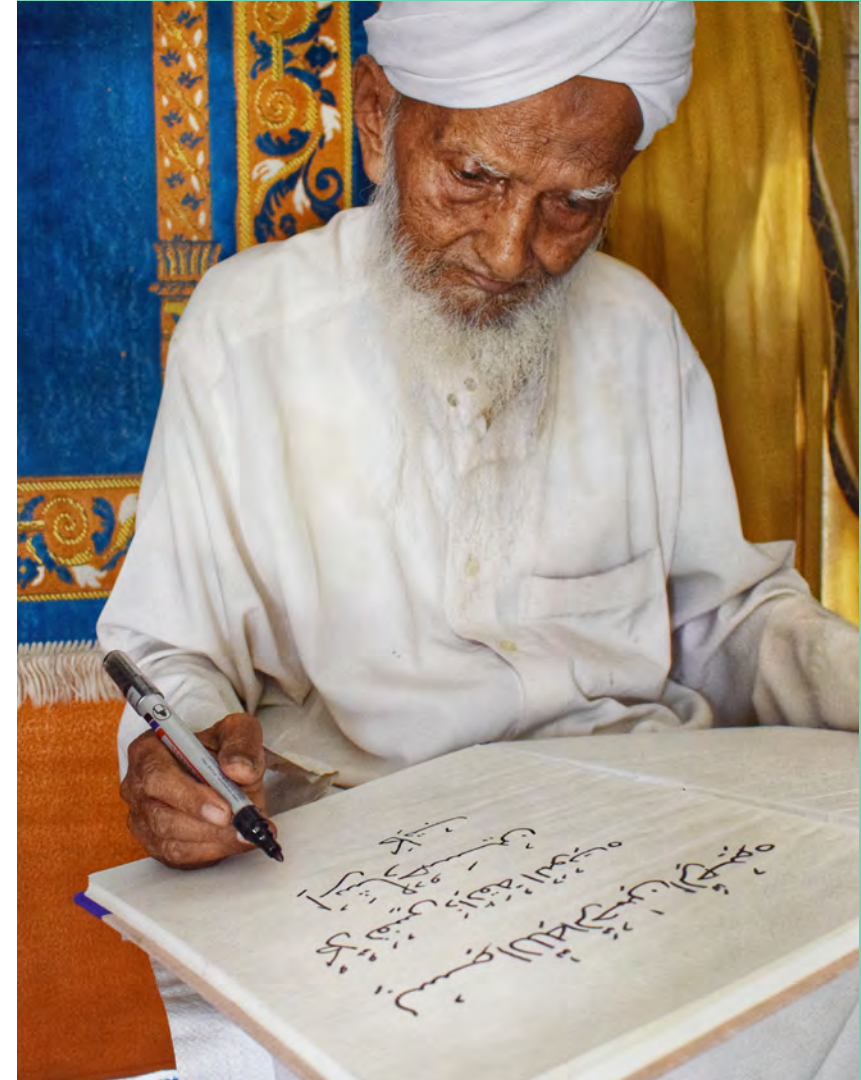
Ambassadeur De Mol en
team Nederlandse ambassade.
Foto door Kateryna Tushynska.

Collectief cultureel geheugen

Bangladesh

Kunst en cultuur zijn in Bangladesh minder toegankelijk voor gemarginaliseerde groepen zoals de Rohingya-vluchtelingen. De Nederlandse ambassade verleende daarom in 2021 steun aan een initiatief van de International Organisation for Migration (IOM): het Rohingya Cultural Memory Centre. Dit initiatief staat in het teken van het stimuleren van mentale gezondheid en psychologische ondersteuning voor Rohingya-vluchtelingen via het behoud van het collectieve geheugen en erfgoed. De ambassade ondersteunde het vervaardigen van traditionele Rohingya-kunstobjecten, zoals borduurwerk, aardewerk, houtwerk en origami. Deze objecten werden tentoongesteld in Dhaka en Den Haag, en daarna gearhiveerd op de website van het Rohingya Cultural Memory Centre. Op die manier is de collectie, en daarmee het collectieve geheugen en erfgoed van de Rohingya, toegankelijk voor het brede publiek.

Geleerde Qwari Ershad Hossein vertaalt verzen uit de Koran in het Rohingya. Foto door Mirza Inty.

‘Breakin’ Borders – The Bipolarity of Social Media’

Duitsland

Het Fonds voor Cultuurparticipatie ondersteunde een samenwerkingsproject rond het 75-jarige jubileum van het einde van de Tweede Wereldoorlog. Men stond stil bij het veranderde sociale en politieke klimaat en stelde zich daarbij vragen over de betekenis van vrede en vrijheid. Ondanks dat grenzen wegvallen en – met name in Europa – zijn opengesteld, lopen we nog steeds tegen vormen van polarisering aan, resulterend in of voortvloeiend uit xenofobie, uitsluiting en geweld.

Een groep jongvolwassenen uit Duitsland en Nederland werkten samen om een multidisciplinaire performance te maken over dit onderwerp. Wat hen verbond is hun interesse in urban cultuur en kunstdisciplines, zoals dans, muziek, spoken word en video. Daarbij werden de grenzen niet slechts door het gebruik van deze verschillende disciplines en talenten doorbroken, maar ook door de verschillen in taal, cultuur en achtergrond binnen deze groepen. De groep creëerde, onder begeleiding van de coaches, een virtuele ruimte om met de andere groep te communiceren in taal en beeld en documenteerde het maakproces met behulp van nieuwe media.

‘Breakin’ Borders’.

Foto's door Constantin Trommlitz.

'Future for the Past'

Zuid-Afrika

Een ander project waar het Fonds voor Cultuurparticipatie aan bijdroeg was 'Future for the Past' met als doel de onderbelichte verhalen uit de koloniale geschiedenis van Nederland en Zuid-Afrika en hun relatie tot elkaar onder de aandacht te brengen. Dit gebeurde via een theatrale uitwisseling over de koloniale geschiedenis van Amsterdam en Kaapstad. Makers uit Nederland en Zuid-Afrika deden artistiek onderzoek naar historische locaties en vertaalden de feiten en verhalen uit het verleden via dans, spoken word, theater en muziek naar het heden. Op basis hiervan werd in Kaapstad, Amsterdam en Utrecht een multidisciplinaire theatervoorstelling gepresenteerd.

'Future for the Past'.
Foto door Shortfilm.

Doelstelling 3

Het benutten van de kracht van de culturele sector en creatieve industrie voor de Sustainable Development Goals

Het derde doel van het ICB is om de kracht van de culturele sector en creatieve industrie te benutten voor het behalen van de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDGs). Deze kracht wordt met name ingezet in verbinding met de BHOS-agenda in de focusregio's.¹²

Nederlandse kennis en kunde op het gebied van cultuur worden ingezet om over de grens bij te dragen aan oplossingsrichtingen voor actuele publieke uitdagingen. Deze zijn thematisch ingedeeld in de vorm van 17 SDG-doelen. Deze doelen vormen de blauwdruk voor ontwikkeling en vrede voor mens en planeet. Binnen zowel de SDG-agenda als de BHOS-agenda gaan ontwikkelingssamenwerking en buitenlandse handel hand in hand.

De Nederlandse creatieve sector heeft in 2021 internationale partnerschappen benut om bij te dragen aan het behalen van de SDGs. Hierbij is eveneens het beeld van Nederland als innovatief, creatief en inclusief land versterkt. In dit hoofdstuk volgt een aantal voorbeelden van projecten die in 2021 onder doelstelling 3 zijn gerealiseerd.

¹² West-Afrika/Sahel, Hoorn van Afrika, Midden-Oosten en Noord-Afrika.

SDG No. 3

Goede gezondheid en welzijn

Verenigd Koninkrijk

Het SICK! Festival in Manchester is een cultureel festival gericht op het bespreekbaar maken van gezondheidskwesties. Het festival vindt normaal gesproken eens in de twee jaar plaats, maar met oog voor het belang van mentale gezondheidskwesties heeft de Nederlandse Ambassade in het Verenigd Koninkrijk een tussentijds festival opgezet: 'MINDSCAPES'. Dit festival richtte zich volledig op mentale gezondheid, en de manier waarop onze directe omgeving onze mentale gesteldheid kan beïnvloeden. In de aanloop naar 'MINDSCAPES' werkten Nederlandse artiesten en organisaties samen met de lokale bevolking in Manchester en in Nederland en gingen zij in gesprek met zorgmedewerkers en academici. De vijf werken die tijdens het festival in Manchester en Rotterdam te zien waren, kwamen voort uit gesprekken tussen de artiesten en mensen die mentale stress ervaren in hun omgeving.

'Soundpaths'.

Foto door Mark McNulty.

SDG No. 4

Kwaliteitsonderwijs

Suriname

De Surinaamse Readytex Art Gallery organiseerde in 2021 in samenwerking met het Stedelijk Museum Amsterdam een kunsteducatieproject voor jongeren in Suriname. Dit project, dat mede mogelijk werd gemaakt door de Nederlandse ambassade in Paramaribo, stond in het kader van de tentoonstelling 'Surinaamse School' in het Stedelijk Museum Amsterdam: een tentoonstelling van Surinaamse beeldende kunst vanaf het begin van de 20^e eeuw tot na de Surinaamse onafhankelijkheid in 1975. Leerlingen kregen les van verschillende beeldende kunstenaars over de verbeelding van de geschiedenis en werden uitgenodigd na te denken over hun eigen plek in de maatschappij. Op verschillende scholen in Suriname werkten kinderen aan kunstprojecten en discussieerden zij over de verhalende kracht daarvan.

SDG No. 13

Klimaatactie

Slowakije

Aan de oever van de Donau vond in het najaar van 2021 de fototentoonstelling 'Rising Sea Level: Where Will We Go?' van de Nederlandse fotograaf en World Press Photo-winnaar Kadir van Lohuizen plaats. Van Lohuizen is de wereld rondgereisd om de gevolgen van klimaatverandering op de stijgende zeespiegel vast te leggen. In de afgelopen twee decennia is hij in Miami, Groenland, Antarctica, Bangladesh, Nederland, Kiribati, Fiji, en verschillende andere plekken op de wereld geweest. De fotoserie is een manifest dat de huidige klimaatcrisis adresseert.

De tentoonstelling langs de Donau nam voorbijgangers mee naar een toekomst van miljoenen klimaatvluchtelingen en verdwijnende steden. Als onderdeel van de opening van de tentoonstelling vond een debat plaats tussen Van Lohuizen, de Slowaakse Minister van Klimaat, en de burgemeester van de oude stad van Bratislava. Daarnaast organiseerde de Nederlandse ambassade een diner waarbij Van Lohuizen het gesprek kon aangaan met belangrijke Slowaakse belanghebbenden en NGO's, die actief zijn in het veld van duurzaamheid, natuur- en waterbeheer, innovatie en klimaatverandering.

Opening tentoonstelling

'Rising Sea Level: Where Will We Go?'

Kadir van Lohuizen.

Foto door Desana Dudášová, SLOVAK

PRESS PHOTO.

Seed Award, Mentorship-award, Next Generation en CER

Het Prins Claus Fonds steunde ook in 2021 maatschappelijk betrokken kunstenaars, makers en denkers in landen waar kunst en culturele uitingen onder druk staan. Het fonds richt zich zoveel mogelijk op het bieden van directe steun aan kunstenaars in verschillende fases van hun ontwikkeling: in 2021 kregen 100 opkomende kunstenaars een Seed Award van € 5.000, waarmee ze een bijzonder project konden vormgeven. Daarnaast werden 35 meer gevestigde kunstenaars geselecteerd voor een mentorship-award, waarmee ze niet alleen directe steun krijgen voor het vormgeven van een project, maar ook deel uitmaken van een mentorschapprogramma om hun talenten nog beter in te zetten voor maatschappelijke doelstellingen.

Het Next Generation-programma, gestart in 2017, liep ook in 2021 door. Binnen dit project werden dertien internationale partnerorganisaties uit verschillende landen ondersteund die zich inzetten voor vrijheid van expressie. Door middel van creatieve projecten adresseren deze organisaties gevoelige thema's rondom (gender)identiteit en LGBTQI onder jongeren. Zo ontwikkelde het Nest Collective uit Kenia zich tot een fysieke en morele safe space voor vrouwen en queers, die zich onveilig voelen in het nachtleven van Nairobi.

Werk door kunstenaars Souleymane Kone en Soly Volnà (Burkina Faso). Souleymane ontving in 2021 een Prins Claus Seed Award. Hij heeft Ciel K, een multidisciplinair bedrijf geworteld in dans en design, mede opgericht. Zijn werk benadrukt een open benadering en is een kruising tussen verschillende artistieke vormen zoals hip-hop, contemporaine dans, traditionele Afrikaanse dans en theater.

'Sumatrhang Monastery manuscripts'. Nyo Foundation of Bhutan heeft een collectie van 195 handgeschreven manuscripten van het Sumatrhang Monastic Centre gedigitaliseerd. Op de foto is non Rinchen Lhaden te zien. Foto door Nyo Foundation of Bhutan.

Het programma Cultural Emergency Response (CER) zette zich in voor de bescherming van erfgoed wereldwijd. Het CER leverde onder meer acute noodhulp aan crises-sites in Colombia, Libanon, de Palestijnse gebieden, Oekraïne, Egypte, Georgië en Haïti. Ook droeg CER bij aan het herstel van het Makong Kingdom Palace museum in Noord-Kameroen, dat tijdens vijandigheden tussen strijdende partijen werd verwoest. In Georgië ondersteunde CER een project voor het behoud van immaterieel erfgoed in Tskhinvali, Georgië. In deze regio raakten duizenden mensen ontheemd door conflict. Het project legt lokale tradities en cultuuruitingen vast en organiseert culturele activiteiten voor de ontheemde bevolking.

Daarnaast bestaat een belangrijk deel van het werk van CER uit het trainen van erfgoedprofessionals, die hun werk op lokaal niveau voortzetten. Zo werden bij een digitaliseringsproject in Bhutan leden van een kloostergemeenschap getraind om een collectie van 195 unieke manuscripten te digitaliseren. In 2021 vond een online Leadership Course plaats, met deelnemers uit o.m. Jemen, India, Pakistan, Estland, de Filippijnen, Zimbabwe, Chili en Suriname. Ook werd in 2021 een derde regionale hub opgezet in Libanon, die zich op Libanon, Jordanië en Irak richt.

Internationale Erfgoedsamenwerking

Via internationale erfgoedsamenwerking wordt gewerkt aan erfgoedopgaven die Nederland deelt met de ICB-focuslanden. Die opgaven zijn in deze beleidsperiode steeds nadrukkelijker verbonden met maatschappelijke discussies over bijvoorbeeld de verandering van onze leefomgeving (zoals verstedelijking), verduurzaming (bijvoorbeeld vanwege klimaatverandering) en identiteit (ten behoeve van inclusie). Daarbij kan het onderwerp van de samenwerking nog steeds het gedeeld erfgoed zijn (wat in de vorige beleidsperiode centraal stond), maar het doel is nu om oplossingen te vinden voor de gedeelde opgaven.¹³ Dit gebeurt onder andere door erfgoeddeskundigen bij elkaar te brengen en kennisuitwisseling en -ontwikkeling te faciliteren, bijvoorbeeld op het gebied van verduurzaming van musea of erfgoedlocaties, het digitaliseren en toegankelijk maken van archieven en het doorgeven van immaterieel erfgoed aan jonge generaties. Dit verrijkt de erfgoedzorg in zowel Nederland als de partnerlanden.

¹³ De Internationale Erfgoedsamenwerking (voorheen: gedeeld cultureel erfgoed) wordt uitgevoerd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het ministerie van Buitenlandse Zaken, het Nationaal Archief, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland, DutchCulture, de Nederlandse ambassades, in samenwerking met verschillende organisaties en gemeenschappen in Nederland en de partnerlanden. Meer informatie over Internationale Erfgoedsamenwerking is te vinden op de websites van [DutchCulture](#), [Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#) en [Nationaal Archief](#).

‘Common Ground’

Zuid-Afrika

Het Matchingfonds Internationale Erfgoedsamenwerking van DutchCulture droeg bij aan de totstandkoming van het boek ‘Common Ground: Dutch-South African Architectural Exchanges 1902–1961’.¹⁴ Kort na de Boerenoorlog kozen meer dan 70 Nederlandse architecten Zuid-Afrika als land om een nieuw bestaan op te bouwen. Zij werkten in het hele land, van grote steden tot afgelegen gebieden, en ontwierpen honderden gebouwen en wijken, waaronder *model township* Atteridgeville. Een deel van dit gebouwde erfgoed wordt nog steeds gebruikt. Het boek vormt het eindpunt van een onderzoek dat werd geïnitieerd door de Universiteit van Pretoria en uitgevoerd met steun van de Nederlandse ambassade, de South African Heritage Resources Agency, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Zuid-Afrikahuis en DutchCulture. Het laat niet alleen een grote verscheidenheid aan bouwstijlen zien, maar toont vooral een extra dimensie in de complexe geschiedenis van migratie, culturele uitwisselingen en sociale constructies van publieke herinnering en erfgoed.

De presentatie van dit onderzoek vond gelijktijdig plaats in het Zuid-Afrikahuis te Amsterdam met de Ambassadeur Culturele Samenwerking, in The Old Granary in Kaapstad en bij de Nederlandse ambassade in Pretoria. De drie locaties werden door een livestream met elkaar verbonden, waardoor de auteurs in de verschillende steden met elkaar in gesprek konden gaan over de bevindingen.

¹⁴ Het Matchingfonds Internationale Erfgoedsamenwerking is de erfgoedregeling van DutchCulture.

‘Newlands swimming pool’ Kaapstad.
Foto door F. Swanepoel.

‘Dat Wat Blijft’

België

Ook het Nederlands-Belgische project ‘Dat Wat Blijft’ werd ondersteund door het Matchingfonds van DutchCulture: een reizende tentoonstelling op het binnenvaartschip Oostenwind over de Zuid-Willemsvaart. Dit kanaal, dat Den Bosch en Luik met elkaar verbindt, heeft sinds het in 1822 in opdracht van Koning Willem I werd gegraven, een belangrijke verbindende rol vervuld tussen de Noodelijke en Zuidelijke Nederlanden (en sinds 1831 tussen Nederland en België). Terwijl het schip in ruim 1,5 jaar langs verschillende steden aan het kanaal voer, verzamelde beeldend kunstenaar Monique Broekman de bijzondere persoonlijke verhalen en objecten die het kanaal kleur geven. In samenwerking met bewoners, bedrijven en culturele instellingen is er zo een groeiend kunstproject ontstaan. De varende tentoonstelling eindigde in het Noord-Brabants Museum in ‘s-Hertogenbosch, waar de culturele vracht werd uitgeladen in een overzichtstentoonstelling. De bijdrage van het Matchingfonds maakte het mogelijk om ook in België een deel van de tentoonstelling te realiseren. De tentoonstelling droeg bij aan de zichtbaarheid van het verleden dat Nederland en België met elkaar verbindt.

Internationale Erfgoedsamenwerking

‘Heritage Strategies for Water Challenges in Recife and the Netherlands’

Brazilië

Het internationale platform ‘Water as Heritage: Heritage Strategies for Water Challenges in Recife and the Netherlands’ is een samenwerking tussen de Federale Universiteit van Pernambuco (UFPE) en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Dit platform stimuleert kennisuitwisseling tussen Nederland en Brazilië over de urgentie van waterproblematiek in het historische stedelijke landschap. In 2021 organiseerden de samenwerkende partijen een online forum. De casus was Recife: de oudste hoofdstad en metropool van Brazilië, en volgens het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) de 16e klimaathotspot, omdat de stad de komende decennia onder water dreigt te lopen. Tijdens de bijeenkomst werd er gekeken naar twee uiteenlopende scenario’s: één scenario gericht op conservatie, de ander op adaptatie. Hiermee kon het toekomstperspectief van de stad worden aangescherpt. Tijdens het forum deelden Nederlandse en Braziliaanse experts hun ervaringen en zijn ze met de casus aan de slag gegaan in online workshops. Door kennis met elkaar te delen en casussen te vergelijken, werden nieuwe inzichten voor lokale en globale uitdagingen opgedaan.

Nieuwe ontwikkelingen aan het water
in een historische setting. Recife, Brazilië.
Foto door Thales Paiva.

Symposium 'Bronnen over slavernij en slavenhandel'

Ter gelegenheid van de opening van de slavernijtentoonstelling in het Rijksmuseum en de afronding van het thema slavernij in het programma 'Metamorfoze', organiseerde het Nationaal Archief in samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek en het Rijksmuseum het online symposium 'Bronnen over slavernij en slavenhandel'. Gast spreker was schrijver, historicus, en universitair hoofddocent Vrouwenrechten en Genderstudie aan de Rutgers University in New Jersey, Marisa Fuentes. Tijdens het symposium gingen zij en andere sprekers met 400 (online) deelnemers uit 12 verschillende landen het gesprek aan over het gebruik van bronnen bij het maken van presentaties over en het doen van onderzoek naar het slavernijverleden. Wat voor bronnen zijn dit? Wat voegen ze toe aan verhalen die tot nu toe in musea zijn verteld? En moeten gehanteerde definities in dit kader worden heroverwogen? Daarnaast werd de themapagina Slavernij gelanceerd door toenmalig minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap Ingrid van Engelshoven. Via de website van het Nationaal Archief zijn bijna twee miljoen archiefstukken over slavernij en slavenhandel uit Nederland, Engeland, Guyana en Suriname beschikbaar gesteld, die binnen het programma 'Metamorfoze' zijn gedigitaliseerd.

Fort Elmina aan de voormalige Goudkust, Ghana.

Nationaal Archief,
toegangsnummer 4.AANW,
inventarisnummer 1568.

Tot slot

Wij willen zoals altijd onze grote waardering uitspreken voor alle makers en programmeurs, die ondanks alle belemmeringen in deze moeilijke tijd zich hebben ingespannen om het publiek te verrassen met vernieuwende ideeën, digitale kennisuitwisseling mogelijk hebben gemaakt en een bijdrage hebben geleverd aan de (bilaterale) samenwerking.

Uit de uitgelichte projecten blijkt dat Covid-19 zich in 2021 opnieuw liet gelden. Overal ter wereld voelde men in de creatieve en culturele sector de beperkingen als gevolg van de maatregelen die van kracht waren om de verspreiding van het virus tegen te gaan. In Nederland waren de culturele instellingen nog langer dicht dan in het jaar 2020. Desondanks bleef men op grensverleggende wijze plannen maken en evenementen organiseren, en hebben Nederlandse creatieve makers prachtige bijdragen geleverd aan cultuur wereldwijd. De mooie voorbeelden in deze rapportage getuigen hiervan. Zij laten zien dat duurzame samenwerking, vaak op innovatieve wijze vormgegeven, bijdraagt aan voortzetting van dialoog in tijden van beperkingen. Daarmee werd het beeld van Nederland als innovatief en creatief land opnieuw versterkt en werden onder meer de (economische) belangen van de kunstsector en de creatieve industrie in het buitenland behartigd. Internationale samenwerking is ook een inspiratie die bijdraagt aan de eigen ontwikkeling voor kunstenaars en creatieven. Ook werd middels culturele uitingen bijgedragen aan oplossingen voor actuele maatschappelijke uitdagingen, zoals geformuleerd in de SDGs.

De voortgaande culturele dialoog droeg daarnaast bij aan de versterking van de bilaterale relaties met andere landen. Deze dialoog werd mede gevoerd door de diplomatieke posten, de zes rijkscultuurfondsen, het Prins Claus Fonds, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, het Nationaal Archief, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed, Het Nieuwe Instituut, EYE en DutchCulture. Zij zien steeds kans om succesvolle en meerjarige samenwerkingen aan te gaan en dragen daarmee bij aan het versterken van de bilaterale relaties en onderling vertrouwen.

Bijlage 1

Uitgaven ICB posten en fondsen

Land	Aantal projecten	Uitgaven ICB Projecten 2021	% van uitgaven
Duitsland	123	€ 1.191.915	8%
Frankrijk	75	€ 982.610	7%
Verenigde Staten	70	€ 888.896	6%
Italië	103	€ 653.127	5%
Egypte	15	€ 652.143	5%
België	70	€ 578.732	4%
Verenigd Koninkrijk	36	€ 569.160	4%
Indonesië	56	€ 450.726	3%
Japan	31	€ 427.820	3%
Turkije	49	€ 406.467	3%
Spanje	19	€ 381.549	3%
Zuid-Korea	34	€ 379.156	3%
Australië	11	€ 286.881	2%
Suriname	26	€ 282.779	2%
Zuid-Afrika	20	€ 263.271	2%
Rusland	33	€ 247.415	2%
China	10	€ 240.410	2%
Nederland	58	€ 178.213	1%
Sri Lanka	5	€ 171.272	1%
Brazilië	22	€ 167.252	1%
Hongarije	42	€ 152.508	1%
Marokko	11	€ 137.315	1%
Polen	24	€ 106.877	1%
India	10	€ 84.434	1%
Culturele Diplomatielanden		€ 500.000	4%
Overig	125	€ 3.812.464	27%
Totaal	1.079	€ 14.198.391	100%

Bijlage 2

Belangrijkste partners uitvoering internationaal cultuurbeleid

[DutchCulture](#)

[EYE](#)

[Fonds Podiumkunsten/Dutch Performing Arts](#)

[Fonds voor Cultuurparticipatie](#)

[Het Nieuwe Instituut](#)

[Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed \(KIEN\)](#)

[Mondriaan Fonds](#)

[Nationaal Archief](#)

[Nederlands Filmfonds](#)

[Nederlands Letterenfonds](#)

[Prins Claus Fonds](#)

[Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)

[Rijksdienst voor Ondernemend Nederland](#)

[Stimuleringsfonds Creatieve Industrie](#)

[Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland \(ambassades en consulaten-generaal\)](#)

Bijlage 3

Indemniteit en Garantverklaringen

Indemniteit

Nederlandse musea wisselen veelvuldig kunstobjecten met het buitenland uit. De overheid ondersteunt bijzondere tentoonstellingen met bruiklenen uit het buitenland via de indemniteitsregeling, een garantieregeling waarbij de Nederlandse staat een deel van het risico van schade aan en verlies van bruiklenen van het museum overneemt. Hierdoor valt de verzekeringspremie voor het museum aanzienlijk lager uit en wordt het voor Nederlandse musea makkelijker om kostbare voorwerpen te laten zien in een tijdelijke tentoonstelling. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed voert de indemniteitsregeling uit.

In 2021 heeft de Rijksdienst 17 indemniteitsaanvragen ontvangen, waarvan er één is ingetrokken. De Nederlandse musea hebben in totaal voor 1.105 buitenlandse bruiklenen indemniteit verleend gekregen. De kunstwerken waren afkomstig uit 48 verschillende landen.

Portretten van Matthias Corvinus, koning van Hongarije en zijn vrouw Beatrix van Aragon. Benedetto da Maiano. Foto: Wiki commons.

Garantverklaringen

Nederlandse musea die bruiklenen uit een vreemde staat in Nederland willen tentoonstellen kunnen bij de Internationale Cultuur Eenheid (ICE) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken een garantverklaring aanvragen. Dit is een verklaring die aangeeft dat culturele eigendommen die eigendom zijn van een andere staat en die deel uitmaken van een tentoonstelling van objecten van wetenschappelijk, cultureel of historisch belang in Nederland zoveel mogelijk gevrijwaard zijn van beslaglegging.

In 2021 zijn door ICE verschillende garantverklaringen verleend. Het ging om 1.213 kunstvoorwerpen van 50 verschillende bruikleengevers voor 19 tentoonstellingen. Daardoor werden tentoonstellingen zoals 'Brueghel and contemporaries' in het Bonnefantenmuseum in Maastricht, en 'Aztecs – The People Behind the Myth' in het Nationaal Museum voor Wereldculturen in Leiden mogelijk.

Colofon

Deze publicatie is een gezamenlijke
uitgave van het Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap en het
Ministerie van Buitenlandse Zaken